

રાષ્ટ્રવિકાસમાં મહિલાઓને સંયોજતું 'સેવા'નું પાક્ષિક મુખપત્ર

આભિમુદ્યા

વર્ષ - ૩૭ : અંક - ૯ * આઘતંત્રી : સ્વ. જયન્તિકાબહેન જયન્તભાઈ * તંત્રી : નમ્રતા બાલી * પ્રકાશન : મે ૬, ૨૦૧૯

૧ લી મે દિવસ

જે હાથોમાં હંમેશા કામમાં ઓજારોને જોયા એ હાથોમાં આજે ઝંડા અને પોસ્ટર લહેરાતાં જોયા.

જે પગને હંમેશા કામની શોધમાં ભટકતા જોયા એને આજે રેલીમાં કદમથી કદમ મિલાવીને દોડતાં જોયા. હંમેશા પોતાના હક અને કામની માંગ માટે બહાર નીકળતા ધીમા અવાજને આજે બુલંદ અવાજે સૂત્રોચાર કરતાં સાંભળ્યા. જે આંખોમાં હંમેશા કામની શોધ છલકાતી જોઈ એ આંખોમાં આજે નવી આશા અને આનંદને છલકતા જોયા. બસ, આજ બધું રસ્તાઓ ઉપર જોતા જોતા હું પણ આગળ વધી રહી હતી મારી ઉજવણીનાં સ્થળ ઉપર. આજે સમગ્ર વિશ્વ ઉજવણી કરી રહ્યું છે, 'આંતરરાષ્ટ્રીય શ્રમિક દિવસ'ની તો આ ઉજવણીમાં 'સેવા'ની બહેનો કેમ પાછળ રહી જાય? 'સેવા' ભાવનગરમાં ૧લી મે નાં આંતરરાષ્ટ્રીય શ્રમિક દિવસની ઉત્સાહભરે ઉજવણી કરવામાં આવી. આ ઉજવણીમાં અલંગ શીપ બ્રેકીંગ યાર્ડ પર જહાજો તોડવાનું કામ થાય છે તેને રિસાયકલ કરનાર ભંગાર તોડનાર કામદારો, જહાજના એન્કર ઉપર પ્રોસેસ કરનાર, નાની ફેક્ટરીના કામદારો તેમજ બીજાં ભાવનગર શહેરનાં ધોબીકામ, સોપારીકામ, કડીયાકામ, કચરો વિણનાર 'સેવા'ની સભ્ય કામદાર બેનો જોડાઈ.

'સેવા' ભાવનગરમાં આંતરરાષ્ટ્રીય શ્રમિક દિવસની ઉજવણી

૧લી મે, 'સેવા' મુક્તિ દિવસ મજૂર દિવસ, ગુજરાત દિવસ

ઉજવણીની શરૂઆત સર્વધર્મ પ્રાર્થનાથી થઈ, ત્યારબાદ બધી બેનોને આંતરરાષ્ટ્રીય શ્રમિક દિવસ વિષેની જાણકારી આપી. આ દિવસ કેમ ઉજવાય છે ? તેનું મહત્વ શું છે ? એ વિષે બહેનોને સરળ ભાષામાં સમજાવ્યું. બેનો એકદમ શાંતીથી એકચિત્તે સાંભળી રહી હતી. ત્યારબાદ આ બેનોએ તેમના પ્રતિભાવો આપ્યા. બધી જ બહેનો જ બેનોનાં હાથ ઉંચા બોલવા માટે અધીરા હતાં. આજે સૌને બોલવું હતું પોતાની વાત કહેવી હતી આ દિવસ માટે.

આજે તો આપણો દિવસ, આપણા દિવસની ઉજવણીની ખુશી તો હોય જ ને... ! પુષ્પાબેન વાઘેલા એન્કરને પીગળાવવાનું નાની ફેક્ટરીમાં કામ કરનાર બેને જણાવ્યું, હા... આખી દુનિયામાં કામદાર દિવસની ઉજવણી થાય છે. આપણી નોંધ લેવાય છે ? આ તો આપણાં કામદારોની દૃશ્યતાનો દિવસ- મુમતાજબેન બલોચ (ભંગાર તોડનાર) હા... અમે આ દિવસ માટે લાખો કામદારોએ કેટલો સંઘર્ષ કર્યો હતો ! કેટલી મુશ્કેલીઓ વેઠી હતી, કેટલાં વર્ષોની મહેનતના અંતે કામદારોની અઠવાડિયે એક રજા અને ૧૪ કલાકના કામને બદલે આઠ કલાક કામ કરવાનું નક્કી થયું. આ તો મજૂરો ના સંગઠનની જીત હતી, આ જ તો સંગઠનની તાકાત છે અન્યાય સામેની જીત છે... આ જ સમજવાની જરૂર છે : હેતલબેન મકવાણા પ્લાસ્ટીક કામદાર.

આજે તો બેનોનાં શબ્દોમાં એક અલગ જ ખુમારી હતી. આજે બેનો દૃશ્યતા, સંઘર્ષ, સંગઠન જેવા શબ્દોનો ઉપયોગ કરી રહી હતી. બહેનોની આંખોમાં એક અનેરો ઉત્સાહ ને આશા દેખાઈ

રહી હતી. રોજગારીની ચિંતા પરિવારની મુશ્કેલી કામની મંદી જેવી મુશ્કેલીઓ ને જાણે ભૂલી આજે એ મુક્ત મને આ દિવસની ઉજવણીમાં જોડાઈ હતી, ઉત્સાહ તો હોય જ ને આજે એમનો દિવસ હતો.

ઉજવણીનાં અંતમાં સેલ્ફીટાઈમ ફોટોશુટ અને બુલંદ અવાજે “હમ સબ એક હૈ”, “સેવા સંગઠન ઝિંદાબાદ”ના નારા સાથે ભાવનગરને ગુંઝવી દીધું.

જવાબ મળે.. તો...

હું રોડ પરની ગંદકી સાફ કરનાર... કામદાર
હું ઉંચી ઉંચી ઈમારતો બનાવનાર... કામદાર
હું ગલીએ ગલીએ શાકભાજી વેચનાર... કામદાર
હું ઘરઘરમાં સફાઈ કરનાર... કામદાર
હું રોડ ઉપરથી કચરો વિણનાર... કામદાર
હા... હું... છું શ્રમજીવી
હા... હું... છું કામદાર
પણ મારો આદર ક્યાં ?
મારી દૃશ્યતા ક્યાં ?
મારી ઓળખ ક્યાં ?
મારો હક ક્યાં ?

- મીનલ

□

યલો એલર્ટ - ઓરેન્જ એલર્ટ- રેડ એલર્ટ

હાય રે ઉનાળો...

અમદાવાદ જમાલપુર માર્કેટના શાકભાજી વેચનાર શાન્તાબેન વશરામભાઈ પરમાર ઉનાળાની સિઝનમાં વેચવામાં પડતી મુશ્કેલી પર વાત કરતાં કહે છે કે, ઉનાળાની સિઝનમાં શાકભાજીનો ભાવ આસમાને ચઢી જાય ! ૧૦૦ રૂ. કિલો મરચાં, ૧૦૦ રૂ. કિલો આદુ, ૪૦ રૂ. કિલો ટામેટા, ૧૦ રૂ. કિલો દૂધી હતી, તેના ૫૦ રૂ. કિલો થઈ ગઈ. ડુંગળી-બટાટા કિલોના ૧૦ રૂ. હતા, તેના ૨૦ રૂ. કિલો થઈ ગયા છે.

શાકભાજી વેચનારા ઓછી મૂડીવાળા બેનો-ભાઈઓ બંધ થઈ ગયા. રોજ હું ૫૦૦૦થી ૭૦૦૦ રૂ.નો માલ ખરીદી છું. ત્યારે ૧૦૦ રૂ. ચા-પાણી-નાસ્તાનાં થઈ જાય છે. જવા આવવાના ૫૦ રૂ. રીક્ષા ખર્ચ થાય, લાઈટ ખર્ચ ૨૦ રૂ., ચોકીદારને ૨૦ રૂ. આપવા પડે છે. આ ખર્ચ કાઢતા મને ૧૫૦-૨૦૦ રૂ. મળે. ક્યારેક ના પણ મળે. ઉનાળામાં શાકભાજી મોઘું મળે. બે ત્રણ દિવસ પૈસા ના પણ મળે, ઘરના કાઠીને બજારમાં બેસવું પડે. રોજનું ૧ કિલો શાક ફેંકી દેવું પડે.

ગરમીમાં પંજાબથી મરચાં આવે છે જે બફાઈ જાય, ઢીલા

પડી જાય, ટામેટા ઉદેપુરથી આવે. દૂરથી આવતા શાક વટાણા બગડી જાય.

ત્રણ-ચાર કિલો બીજા દિવસે શાક ફેંકી દેવું પડે. ઉનાળાના ચાર મહિના ગરમી વધારે પડે ત્યારે ખૂબ તકલીફ થાય. આની અસર ધંધામાં પણ દેખાય છે. ધંધો કરવા માટે ૨% વ્યાજે પૈસા લાવીએ, શું થાય ? ૧૦,૦૦૦/- રૂ.ના રોજના ૧૦૦ રૂ. વ્યાજના થાય, ધંધો થાય એ દિવસે આપીએ. સો દિવસે ૧૦,૦૦૦/- રૂ. નાણાં ધીરનારને ચૂકવાય જાય.

ચમનપુરા વિસ્તારના વેચનાર જયશ્રીબેન સુરેશભાઈ પટણી કહે, ઉનાળામાં શાકભાજી મોઘું તો થયું સાથે સાથે મૂડી પણ વધી. જેથી, મૂડી વધારે ના હોવાથી વેચનારાની રોજગારી પણ ગઈ. વ્યાજથી પૈસા લઈ મૂડી લીધી હોય તે ઘર ખર્ચમાં વપરાય જાય. તેથી, મૂડી ઓછી પણ થાય અને દેવું પણ થાય. ૫% નાણાં ધીરનાર પાસેથી લાવે. માલ વધ્યો હોય ત્યારે પેલા બીજા દિવસે ફેરી કરતાં હતા. પણ અત્યારે તાપ ઘણો પડે છે તેથી ફેરી ના કરી શકે તેથી, વધેલું શાક કચરાપેટીમાં નાખવું પડે. ૨થી ૫ કિલો જેટલું શાકભાજી

તાપને લીધે બગડી જાય. બીજો માલ તાજો રોજે રોજ તો લેવો જ પડે! ભાવ વધારો અને તાપને કારણે ઘરાકી ઓછી થાય છે.

મુખ્ય બજારમાં ૫ વાગ્યે વહેલી સવારે માલ લેવા જઈએ ત્યારે માલ મોંઘો હોય એટલે પોસાય નહિ તેથી માલ લીધા વિના પાછા આવીએ તેના લીધે ૧૫૦ રૂ. સવારમાં જ ખર્ચ થઈ જાય અને કામ થાય નહીં ને દિવસ પડે.

તાપને લીધે ધંધા પર માઠી અસર થાય છે. લારી પર તડકાને લીધે ઊભા રહી નથી શકાતુ, ઘરાક ખાલી લારી જોઈને પરત જતા રહે. વધુ પડતા તાપને લીધે ઝાડા-ઉલટી થાય, લૂ લાગી જાય છે તેથી દવાનો ખર્ચ થાય ને ધંધો ઓછો થાય.

ફેરિયા છાંયડો જોઈને ઉભા રહે એટલે દુકાનદાર એ જગ્યાએથી ખસેડી દે ઉભા નથી રહેવા દેતા એટલે ધંધો જાય.

અત્યારે શાકભાજીના ૧૦૦ રૂ. કિલો ભાવ થઈ ગયા છે. ઉનાળાની સિઝનમાં લીંબુની માંગ પણ વધી જાય ત્યારે તેનો પણ ભાવ ૧૦૦ રૂ. કિલો થઈ જાય. હવે એવામાં તબિયત બગડે એટલે, ડોક્ટર કહે લીંબુ પાણી પીવો. પણ ભાવ જ એટલો હોય તો લોકો કેમનું પીવે લીંબુ પાણી? આપણા શ્રમજીવીઓ રોજના ૧૫૦ રૂ. કમાનાર ૧૦૦ રૂ. કિલો ભાવની શાકભાજી ક્યાંથી ખાય. તાપની અસર ગરીબો પર જ છે.

તપતા ઉનાળાની અસર ગામડાઓ પર વધારે જોવા મળે છે. ઉનાળો શરૂ થાય ને પાણીની ખૂમો પડવા માંડે એ પછી શહેર હોય કે ગામડું! બધે જ હાલત કફેડી બની જાય. ગામડાઓમાં પાણી માટે લોકો વલખા મારે. પશુ-પંખીઓ અને માણસોને પીવાના પાણીની ખૂબ તકલીફ પડે છે. તળાવ, ચેક ડેમમાં પાણી સૂકાઈ જાય છે. કેનાલો બંધ છે. ઘાસચારાની તકલીફ ખૂબ છે.

સુરેન્દ્રનગરના મીઠું પકવતા અગરિયાઓને ઉનાળાની સિઝનની શું અસર વર્તાય છે તેની વાત કરતાં ધાંગધ્રા તાલુકાના જશુબહેન રાઠોડ કહે, મીઠાના અગરમાં ઉનાળાને લીધે ‘ઉડાણ’(વાયરો) બહુ ઉડે છે. જેથી ધૂળ ઉડે છે જેનાથી મીઠાની ક્વોલીટી બગડી જાય છે. એના ભાવ ઓછા મળે છે. આમ તો મીઠાની સિઝન મે મહિનામાં પુરી થાય પણ હમણાં ઘડી ઘડી પવન ફૂંકાયો તેથી એક મહિનો વહેલી સિઝન પુરી થઈ ગઈ. જેથી સો ટન મીઠું આ સિઝનમાં ઓછું પાક્યું છે. આને લીધે અગરિયાઓને ઘણું નુકશાન થયું છે.

ગાંધીનગર જિલ્લાના દહેગામ તાલુકાની વાત જણાવતા જયોત્સનાબેને કહ્યું કે, એરંડાની મુવાડી, ભાથીજીની મુવાડી, કૃપાજીની મુવાડી આ ત્રણેય ગામોમાં પાણીની ખૂબ તંગી છે. ટેન્કર મંગાવીને પીવાનું અને વાપરવાનું પાણી પહોંચાડે છે. પાણીના સ્તર ખૂબ નીચા જતા રહ્યા છે. બોરમાં પાણી આવતું નથી, જેથી પાણી તકલીફ વધતી જાય છે. ગામોમાં પાણીની સાથે સાથે વિજળીની પણ એટલી જ તકલીફ પડે છે. મહેનત કરી પરાણે બે ટક રોટલા ભેળા થાય છે. કલાકોના કલાકો વિજળી અટકી

જાય છે. જેનાથી, ખેતીમાં પણ કાંઈ ઉગાડી નથી શકતા. હમણાં કપાસનો સર્વે કર્યો ૧૦૦૦ ભાઈ-બહેનોનો. તેમાંથી જાણવા મળ્યું કે, કપાસનું બિયારણ મોંઘુ પડે છે, તેના કારણે ઘઉં, બાજરી અને લીલો ઘાસચારાનું વાવેતર કરે છે. તેમાં પણ પાણીના અભાવને લીધે ખેતીમાં ઘણું નુકશાન થયું છે.

“ખરી ઉનાળાની સિઝનમાં જ પાણીની તંગી વર્તાય” આ વાક્ય બોલતા આણંદ જિલ્લાના કપિલાબેન કહે, ગ્રામિણ વિસ્તારમાં ઉનાળાની સિઝનમાં નહેરોમાં પાણી બંધ જ હોય છે. તો આવું કેમ? ગામમાં તળાવની માટી પંચાયત વેચી નાખે છે જેથી તળાવ ઊંડા થઈ ગયા છે. ગામડાઓમાં વિજળી પર પણ કાપ મૂકી દે છે. થોડું ઘણું નહેરોમાં પાણી હોય તે મોટરથી ખેંચી લે તેમાં ૧૦ ખેડૂતોમાં માંડ પાણી મળે. તેમાંય, ખેતીને પૂરતાં પ્રમાણમાં પાણી ના મળતા ઉત્પાદનમાં ઘટાડો થાય છે, અંતે ખેતીનો પાક નિષ્ફળ જાય.

- ભારતી ભાવસાર - ગોમતી પરમાર

□

૨૮ એપ્રિલ, વૈશ્વિક આરોગ્ય અને સલામતી દિન..

તા. ૨૮, એપ્રિલ એટલે કામના સ્થળે કામદારોનું આરોગ્ય અને સલામતીનો વિશ્વદિન છે આ દિન નિમિત્તે ‘સેવા’માં જુદા-જુદા વિસ્તારો જેવાં કે, ગોમતીપુર, અમરાઈવાડી, બાપુનગર, શાહપુર, આંબાવાડીમાંથી ૧૩૦ જેટલાં બાંધકામ કામદારો/ આગેવાનો તેમના આરોગ્ય અને સલામતીના મુદ્દે શિબિરમાં ભેગા મળ્યાં હતાં.

આ શિબિરમાં મુખ્ય મહેમાન તરીકે ‘શ્રમ અને રોજગાર’ વિભાગના અધિક આયુક્તશ્રી અને મદદનીશ શ્રમ આયુક્ત શ્રી, હાજર રહ્યાં હતાં.

શિબિરની શરૂઆત મહેમાનો અને બાંધકામ કામદારોના સ્વાગત અને દીપ પ્રાગટ્યથી થઈ. બાંધકામના સંગઠક રમીલાબેને જણાવ્યું કે ‘સેવા’નું આ સંગઠન ૧૯૯૮થી કરીએ છીએ. પહેલાં અમદાવાદ શહેરના કડિયાનાકા પર ગયા ત્યાં અમને અકસ્માતો વધારે જોવા મળ્યાં. આ કામ ખૂબ જોખમી છે, અકસ્માત વધારે થાય છે.

મજૂરગામના નાકા પર તો એક બેન પાલખ પરથી પડી ગયેલા તેમને માણકાની તકલીફ થઈ ગઈ તે બેન પથારીમાંથી ઊભા જ ના થઈ શકતા. કોઈને ફેક્યર જોવા મળ્યાં તો કોઈ મરણ પામ્યા. માટે કામની જગ્યાએ સલામતી જરૂરી છે અને તેના લાભ આપણને બાંધકામ વેલ્ફેરબોર્ડમાંથી મળવા જોઈએ. તેના માટે સરકારી અધિકારીઓ આપણી મિર્ટીંગમાં આવ્યાં છે.

આજના દિવસનું મહત્વ સમજાવતા શાલિનીબેને જણાવ્યું કે, આપણે રોજ નવા-નવા દિવસો ઉજવીએ પણ આ દિવસ જે કામના સ્થળે કામદારોને કામ કરતાં ઈજા કે મૃત્યુ થયું હોય તેવા કામદારોની યાદમાં વિશ્વ દિવસ જાહેર કરાયો છે. અને આપણે બધા આજે અહીં ભેગા થયા છીએ.

શિબિર આગળ ચલાવતા ગીતાબેને અધિક શ્રમાયુક્ત બક્ષીભાઈને આજના દિવસની સમજ બહેનોને મળે તે માટે જણાવતાં, બક્ષીભાઈએ જણાવ્યું કે, આજે ૨૮, એપ્રિલ કામના સ્થળે આરોગ્ય અને સલામતીનો વૈશ્વિક દિવસ 'આંતરરાષ્ટ્રીય શ્રમ સંસ્થા'એ પણ જાહેર કર્યો છે. તે અંતર્ગત બાંધકામ કામદારોને ગુજરાત મકાન અને અન્ય બાંધકામ કાયદા નીચે કામદારોને કામના સ્થળે માલિકે, બિલ્ડરે જે આરોગ્ય અને સલામતીની જોગવાઈ રાખવી જોઈએ તે જણાવતાં કહ્યું કે, આ કાયદો ૧૯૯૬માં બન્યો અને નિયમો ૨૦૦૩માં બહાર પાડ્યાં. તેમણે કહ્યું કે, પ્રશ્નો ઊભા થાય ત્યારે નિરાકરણ શોધવાને બદલે પ્રશ્નો જ ન આવે તેની માટે શું બચાવના પગલાં લેવાં તે જોવું મહત્વનું છે. આરોગ્યની વાત કરીએ કાયદા મુજબ તો :

૧. કામના સ્થળે પીવાના પાણીની સગવડ હોવી જોઈએ.

૨. ગંદા પાણી કે કોઈ પણ પ્રકારના વેસ્ટના નિકાલની વ્યવસ્થા હોવી જોઈએ.

૩. કામની જગ્યા હવા ઉજાસવાળી, વ્યવસ્થિત બેસવાની જગ્યા હોવી જોઈએ.

૪. મલ્ટી સ્ટોરેડ બિલ્ડિંગ હોય તો તેનાં પગથિયાની સફાઈ કરવી, તેના પર ભીનાશ, ચિકાશ ના હોવી જોઈએ. સાઈડમાં ચઢતી વખતે પકડવા રેલિંગ હોવી જોઈએ.

જો, આ બધું ના હોય તો, નિયામક શ્રી ઔદ્યોગિક સ્વાસ્થ્ય અને સલામતી કચેરી (DISH)માં ફરિયાદ કરવી. હાલમાં દોઢ વર્ષથી ૨૫ ફેક્ટરી ઈન્સપેક્ટર આ માટે કચેરીએ નિમ્યાં છે. આ ઉપરાંત, એક મહત્વની વાત કરી કે, અત્યારે શ્રમ આયુક્ત શ્રીના હેઠળ આ બોર્ડના મોનીટરીંગ અને સુપરવિઝન માટે એક અલગથી સેલ રચાયો છે. જેના ચાર્જમાં કે.જી. ભાવસારભાઈ છે તેમને પણ તમે તમારા પ્રશ્નોની રજૂઆત કરી શકો.

મદદનીશ શ્રમ આયુક્ત શ્રી કે.જી. ભાવસારે પણ પોતાની વાત શરૂ કરતાં જણાવ્યું કે, બાંધકામ કાયદામાં કલ્યાણ, સલામતી અને આરોગ્યની બાબતનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે અને આ માટે શું પગલાં લેવા તેની વાત કરી. અકસ્માત થાય તો સમજવું કે સલામતીનો અભાવ છે. જો અકસ્માત બાંધકામ સાઈટ પર થાય તો, પાંચ કે તેથી વધુ કામદારને ઈજા કે મૃત્યુ થાય તો ૪૮ કલાક કામ ન થાય તેવી જોગવાઈ છે આ ઉપરાંત કામની જગ્યા પર ઈલેક્ટ્રીક મોટર પર ક્વર હોવું, વાયરીંગ છુટ્ટા ન હોવા, કોંક્રીટ-મીક્સીંગ મશીન હોય તેના પર કેવી રીતે કામ કરવું તેમાં, ઈ.એલ.સી.બી. સ્વીચ હોવી, વેલ્ડરને કેપ આપવી. આગથી

બચવા માટે ફાયર એક્સ્ટીંગેશર હોય તેને સમયાંતરે ચાલે છે કે કેમ તે ચેક કરવું. તેની માહિતી આપી.

બાંધકામ કામદારો માટે કાયદામાં આરોગ્ય અને સલામતી માટેની શું જોગવાઈ છે તેની વાત બહેનોને સમજ પડી. બહેનો એકી સાથે, ફટાફટ પોતાને નડતા પ્રશ્નોની અધિકારીઓ સમક્ષ રજૂઆત કરવા લાગ્યાં.

૧. કામ કરતાં અકસ્માત થાય તો વળતર મળતું નથી તે મળવું જોઈએ.

૨. અમારા રોજગારની કોઈ સલામતી નથી,

૩. બહારના પરપ્રાંતના લોકો આવી અહીં ૩૦ દિવસ કમાય છે, જ્યારે સ્થાનિક લોકોને કામ મળતું નથી તો તેની માટે સરકારે વિચારવું જોઈએ. આ માટે સ્થાનિક લોકોને કામ મળે તેવો નિયમ સરકાર બનાવે.

૪. અત્યારે નાકા પર ઘરડા લોકોને લઈ જતાં નથી જુવાન બેનોને પહેલા કામે લઈ જાય, જ્યારે અનુભવ અમારો વધારે છે અમે જુવાન કરતાં વધારે સારું કામ કરી શકીએ. છોકરાઓ આ મોંઘવારીમાં પોતાના બૈરી-છોકરાનું પુરું કરે કે, અમને ઘરડાને સાચવે ! તેથી અમને પેન્શન યોજનાનો લાભ મળવો જોઈએ.

૫. કામ પર જઈએ ત્યારે કોઈ પણ પ્રકારની પાણી, શૌચાલય, ઘોડિયાઘરની વ્યવસ્થા હોતી નથી. ઘરેથી પાણી લઈને જવું પડે. આજે જાણ્યું કે, આ બધી જવાબદારી માલિક/બિલ્ડરની છે. ના મળે તો લેબરમાં ફરિયાદ કરવા આવીશું.

૬. પ્રસુતિ સહાય બાંધકામ કામદારોને ફોર્મ ભર્યા પણ મળતી નથી. બોર્ડમાં જે અધિકારી છે તે કહે છે, આ બેન બાંધકામ કામદાર નથી.

૭. શિબિરના છેલ્લા ભાગમાં 'સેવા'એ જે, બાંધકામ કામદારોને 'ગુજરાત મકાન અને અન્ય બાંધકામ શ્રમયોગી કલ્યાણ બોર્ડ'ની સામાજિક સુરક્ષા યોજના બાબતેનું આવેદન બનાવેલ તે વાંચી સંભળાવ્યું તેની વિગત 'સેવા'ના કારોબારી પાર્વતીબેને આભાર વિધિ કરતાં જણાવ્યું કે, અહીં આવેલા જે અધિકારીઓ છે તે શૂન્યમાંથી સર્જન કરવા માટે અત્યાર સુધી અમારી સાથે ને સાથે છે. વચમાં તો અમને એવું લાગ્યું કે, હવે અમારું કોઈ નથી સાંભળતું. અમારું કંઈ કામ થતું નથી એટલે અમે ભાંગી પડ્યા હતાં. પણ, આજે આરોગ્ય અને સલામતીના વૈશ્વિક દિવસે આ શિબિરમાં જે અધિકારી આવ્યા તેમણે અમને જે માહિતી આપી કે હવે બાંધકામ બોર્ડનું મોનીટરીંગ અને સુપરવિઝનના કામ માટે લેબરમાં અલગથી સેલ બનાવ્યો છે. ત્યાં અમે અમારી રજૂઆત કરી શકીશું.

છેલ્લે ગીત અને સંગઠનના નારા સાથે સરકારી અધિકારીઓને આરોગ્ય અને સલામતીનો વિશ્વ દિનને અનુસરતું આવેદનપત્ર સુપ્રત કર્યું. અને શિબિર પુરી કરી.

- ગીતા કોષ્ટી- રમીલા પરમાર

આવેદનપત્ર

સુપ્રત : અધિક શ્રમ આયુક્ત શ્રી, શ્રમ આયુક્તશ્રીની કચેરી, ખાનપુર, અમદાવાદ.

સુપ્રત કરનાર : સ્વાશ્રયી મહિલા સેવા સંઘ (સેવા),

તારીખ : ૨૮/૦૪/૨૦૧૯

સ્થળ : સ્વાશ્રયી મહિલા સેવા સંઘ, સેવા, ભદ્ર, અમદાવાદ.

વિષય : ગુજરાત મકાન અને અન્ય બાંધકામ શ્રમયોગી કલ્યાણ બોર્ડની સામાજિક સુરક્ષા યોજનાઓ .

સ્વાશ્રયી મહિલા સેવા સંઘ, સેવા અસંગઠિતક્ષેત્રના ગરીબ, શ્રમજીવી મહિલા કામદારોનું રાષ્ટ્રીય મહાસંઘ છે. 'સેવા' એ ૧૭ રાજ્યોમાં ૧૫, ૨૮, ૬૨૬ કામદારોને સંગઠિત કર્યા છે. અમદાવાદ શહેરમાં ૨, ૮૫, ૦૫૭ કામદારોમાંથી ૩૦, ૦૦૦ બાંધકામ કામદારો છે જે સેવા સાથે જોડાયેલાં છે .

૨૮ એપ્રિલ, તે કામના સ્થળે કામદારોનું આરોગ્ય અને સલામતીનો વિશ્વદિન છે. વિશ્વના હજારો કામદારો કે જેઓને કામ કરતા અકસ્માત થાય કે તે દરમ્યાન મૃત્યુ પામે તેની યાદમાં આ દિવસ જાહેર કરાયો છે . કામના સ્થળે જે અકસ્માત થાય છે તેને અટકાવી શકાય , કામની જગ્યાએ કામદારનું આરોગ્ય અને સલામતી જળવાઈ રહે તે ખૂબ જરૂરી છે. જેમાં અસંગઠિત ક્ષેત્રના બાંધકામ કામદારો કે જે જોખમી કામ કોઈ પણ પ્રકારની સલામતી વગર તેમજ તેમના આરોગ્યના ભોગે કરી રહ્યાં છે. આવા ગુજરાત રાજ્યમાં ૨૦ લાખ જેટલાં બાંધકામ કામદારો છે જેમાં ૪૫% જેટલાં સ્ત્રી કામદારો છે. તેઓ રોજે-રોજ અકસ્માતો/ ઈજાનો ભોગ બને છે. ક્યાં તો પાલખ પરથી, ઝુલા પરથી પડી જાય, ઘણીવાર તાજો બાંધેલો ભાગ ધસી આવે અને તેમના ઉપર પડે ત્યારે મૃત્યુ પામે અથવા તો, સતત સિમેન્ટ-રેતી સાથે કામ કરવાથી તે શ્વાસમાં જવાથી ટી.બી-કેન્સર જેવા જીવલેણ રોગનો ભોગ બને, સતત ઈટો-સીમેન્ટ-રેતી તેમનું શરીર ઊંચકી શકે તેના કરતાં વધારે ઊંચકવાથી હાથ-પગ, ડોક, કમર કે મણકામાં સતત દુઃખાવો રહે.

એક અભ્યાસ પ્રમાણે આપણાં દેશમાં રોજે-રોજ ૩૮ બાંધકામ કામદાર મૃત્યુ પામે છે અને અત્યંત જોખમી પ્રકારના ઊંધોગોમાં બાંધકામ ઊંધોગ બીજા ક્રમે છે.

ગુજરાત રાજ્યમાં બાંધકામ મજૂરો માટે કાયદો બને તે માટે 'સેવા'એ આગેવાની લીધી હતી અને ગુજરાત મકાન અને અન્ય બાંધકામ શ્રમયોગી કલ્યાણ બોર્ડ અસ્તિત્વમાં આવ્યું. જેમાં બાંધકામ કામદારોની સામાજિક સુરક્ષા માટેનાં ૧૮૦૦ કરોડથી પણ વધુ રૂપિયાનો સેસ એકત્રિત થયેલો છે.

દુઃખની વાત એ છે કે, ૧૮૦૦ કરોડ રૂપિયા જેટલો

સેસ એકત્રિત થયો છે તો એક બાજુ રોજે-રોજ આ કામદારોને અકસ્માત થાય છે, કામના સ્થળે મૃત્યુ પામે છે અને આ કામદારોને બોર્ડની સામાજિક સુરક્ષા યોજનાઓનો લાભ નથી મળતો. તેનું મૂળ કારણ તે બોર્ડમાં કામદારની નોંધણી/ રીન્યુ કરવામાં ખૂબ મુશ્કેલી છે. નોંધણી /રીન્યુ નહીં થવાના કારણે કામદારોને સામાજિક સુરક્ષાનો લાભ નથી મળતો. આથી, આજના વિશ્વ દિન નિમિત્તે કામના સ્થળે કામદારોનું આરોગ્ય અને સલામતી જળવાય તે માટે અમે સર્વાનુમતે સેવામાં ઠરાવીએ છીએ કે;

૧ . ગુજરાત મકાન અને અન્ય બાંધકામ શ્રમયોગી કલ્યાણબોર્ડમાં બાંધકામ કામદારોની નોંધણીની પ્રક્રિયા સરળ અને ઝડપી હોવી જોઈએ આ માટે યુનિયનોને સાંકળવા જોઈએ.

૨. નોંધણી રિન્યુ કરાવવા માટે કામદારે અગાઉના વર્ષમાં ૯૦ દિવસ કામ કર્યું છે તેનું સ્વયંમ પ્રમાણિત પ્રમાણપત્રને માન્ય રાખવું.

૩. બાંધકામ શ્રમયોગી કલ્યાણ બોર્ડની યોજનાઓનો લાભ મેળવવા ત્રણ મહિનામાં જે-તે યોજનાઓનું ફોર્મ ભરી બાંધકામ કામદારે બોર્ડમાં જમા કરાવવું તે નિયમ છે પરંતુ ખાસ સંજોગોમાં બીજા ત્રણ મહિનાની આમાં છૂટ આપવી.

૪ . બાંધકામ શ્રમયોગી કલ્યાણ બોર્ડમાં કામદારની નોંધણી થતા તરત જ દરેક કલ્યાણકારી યોજનાનો લાભ કામદારને લાગુ થાય.

૫. સરકારી યોજનાઓ જેવી કે, રાષ્ટ્રીય સ્વાસ્થ્ય બીમા યોજના, 'મા અમૃતમ યોજના', 'મા વાત્સલ્ય યોજના', 'આયુષ્યમાન ભારત' આ બધી યોજનાઓનો લાભ બાંધકામ કામદારને બાંધકામ બોર્ડ નીચે મળે તેવી વ્યવસ્થા થાય.

૬. હાલમાં બોર્ડની પેન્શન યોજના હેઠળ જે નોંધાયેલ કામદાર અગાઉ સળંગ પાંચ વર્ષ બાંધકામ મજૂર તરીકે બોર્ડમાં નોંધાયેલો હોય તેને લાગુ પડે છે તે રદ કરી જે તારીખે નોંધણી થાય ત્યારથી જ પેન્શન યોજના લાગુ પડે.

૭. રાજ્ય સરકારના 'શ્રમ અને રોજગાર' વિભાગના પરિપત્રથી જાહેર થયું છે કે, બોર્ડમાં નહીં નોંધાયેલા બાંધકામ શ્રમિક બાંધકામ સાઈટ ઉપર આકસ્મિક મૃત્યુ પામે તો મૃત્યુ સહાયની જોગવાઈના ૫૦% સહાય આપવા બાબતની યોજનામાં કન્સ્ટ્રક્શન સાઈટ નોંધાયેલી હોવી જોઈએ અને સેસની રકમ ભરપાઈ કરેલી હોવી જોઈએ તે શરત નં. -૩ રદ કરવી.

૮ . બાંધકામ વ્યવસાયમાં નાના અકસ્માતોનું પ્રમાણ પણ વધારે છે. જેવા કે, હાથ-પગ ફેકચર થવો/ઉતરી જવો, મચકોડ આવવી, ખીલી ઘૂસી જાય ત્યારે કામદારના પડેલા દિવસોનો અડધો રોજ તેમજ દવાનું બિલ ત્રણ મહિના સુધી મળે તેવી અકસ્માત વીમા યોજના શરૂ થાય.

□

શ્રી મહિલા સેવા સહકારી બેન્ક લિ.

: મુખ્ય શાખા :

૧૦૯, સાકાર - ૨, ટાઉન હોલ સામે, એલિસબ્રીજ, અમદાવાદ - ૩૮૦ ૦૦૬

ફોન : ૨૬૫ ૮૧ ૬૫૨, ૨૬૫ ૮૧ ૫૯૭

સેવા બેંકમાં ખાતું ખોલાવો અને લોન મેળવો

જામીનની ઝંઝટ વગર તાત્કાલિક લોન મેળવો

- આપની જ ફિક્સ ડિપોઝીટ ને રીકરીંગ ડિપોઝીટની બચત સામે ૯૫% સુધીની રકમની લોન મેળવો અને આપની બચતને સુરક્ષિત રાખો
- નેશનલ સેવિંગ્સ સિર્ટિફિકેટ (NSC) તથા કિસાન વિકાસ પત્ર (KVP) સામે ૮૦% સુધીની લોન તાત્કાલિક મેળવો.
- આપના સોનાના દાગીના સામે તાત્કાલિક લોન મેળવો.

નિયમિત બચત કરી અને ઝડપી લોન મેળવો.

- ધંધા માટે - નવો ધંધો શરુ કરવા- જુના ધંધાનો વિકાસ કરવા- ધંધાના સાધનો વસાવવા.
- રીકરીંગ તથા ફિક્સ ડિપોઝીટ સામે ૯૫% રકમ સુધી વગર જામીને ઝડપી લોન મેળવો.
- સરળ ગ્રુપમાં ઘરે બેઠા લોન મેળવો.
- દાગીના સામે ઝડપી લોન મેળવો.
- ઘર વપરાશ તથા સૂર્ય શક્તિથી ચાલતા સાધનો ખરીદવા લોન મેળવો.
- માલ - સ્ટોક હાયપોથીકેશન લોન આપવામાં આવે છે.
- મકાન મોર્ગેજ કરીને લોન આપવામાં આવે છે.
- ઝટપટ લોન
- સ્વરોજગાર લોન ધંધાના વિકાસ માટે.

ઉનાળાને નાથીએ

ગરમીનો પારો ચઢતો જાય છે. ‘રેડ એલર્ટ’ જાહેર થાય છે પણ, કામ તો કરવાનું જ ને ! ભલેને પછી તપતા સૂરજની નીચે વેચતાં વેચનાર હોય કે પછી ખુલ્લા ખેતરોમાં કામ કરતાં ખેતમજૂરો હોય કે પછી ભર ઉનાળે કન્ટ્રક્શન સાઈટ પરના બાંધકામ મજૂર હોય કે, પછી મીઠાના રણનાં અગરિયા હોય... પણ આ બળબળતાં તાપમાં કામ કરતી વખતે ‘લૂ’ના લાગે તે માટે શું કરીએ ? તેમજ તેનાં લક્ષણો શું — તેની સાવચેતી હાથ વગા ઉપાયો શું રાખવા તે સમજવું ખૂબ જરૂરી છે...

લૂ લાગે એટલે શું થાય?

- તાવ આવે, પગના તળિયા બળે
- ઝાડા થઈ જાય, ઉલ્ટી થાય
- આંખો બળે, ચક્કર આવે, બી.પી.માં વધઘટ થાય. હૃદયના ધબકારા વધી જાય, શ્વાસ લેવામાં તકલીફ પડે
- શરીરમાં પાણી ખલાસ થઈ જાય, શરીરના સ્નાયુઓ ખેંચાય,

લૂ લાગવા માટેના પરિબળો કયા ?

- શારીરિક શ્રમ : તડકામાં વધુ પડતા શ્રમથી પરસેવો વધવા માંડે ને શરીરમાં પાણી ઓછું થઈ જાય
- કપડાં : પોલિસ્ટર અને ચળકાટવાળા તેમજ ચામડીને ચોંટી જાય તેવા કપડા કે કાળા તેમજ બીજા એવા ઘેરા રંગના કપડા પહેરવાથી અસર થાય
- કામનો સમય : ખરી ગરમીમાં સીધા તાપ નીચે કામ કરવું પડે એટલે લૂ લાગે
- જૂના રોગો : ઉંમર વધતા જૂના હઠીલા રોગ ઉથલો મારે
- વાતાવરણની અસર : જે જગ્યાએ કામ કરતા હોય ત્યાંનું પ્રદૂષણ, કચરો હોય તો તેની અસર થાય, અવાજનું પ્રદૂષણ, ભરચક વિસ્તાર હોય તે બધાની અસર થાય
- જીવનશૈલી : ખાવાની પધ્ધતિમાં ઠંડુ વાસી ખાઈએ તો, ભારે પડે તેવો ને વધુ તેલ-મસાલાવાળો ખોરાક ખાવાથી... સામાન્ય કસરતનો અભાવ હોય

સાવચેતી માટે શું કરવું જોઈએ ?

- જ્યારે બહું શ્રમવાળું કામ હોય ત્યારે થોડો ક સમય ઠંડી જગ્યાએ બેસવું
- બપોરે થોડો ક આરામ કરવો - જોડે સાથીદાર હોય તો એમનું પણ ધ્યાન રાખવું
- પાણી વધારે પીવું, છાશ અને લીંબુનો શરબત પીવો
- આછા રંગના સુતરાઉ કપડા પહેરવા
- માથે ટોપી પહેરવી, ચહેરો કપડાંથી ઢાંકી રાખવો
- ચ્હા, કોફી, દારૂ જેવા પીણા ન પીવા

લૂ લાગે તો પ્રાથમિક સારવાર માટે કેવા પગલાં લેવાં ?

- સપાટ જમીન પર ચત્તા સૂવડાવી દેવા, પગ નીચે ઓશિફું મૂકવું, પંખાથી પગમાં હવા આપવી
- છાતી પર બરફ મૂકવો, કપાળે ઠંડા પાણીના પોતા મૂકવા,
- હાથ પગમાં બરફ ઘસવો
- ભાનમાં હોય તો પ્રવાહી આપવું
- બેભાન હોય તો પાણી પીવડાવવું નહીં. પાણી શ્વાસનળીમાં ફસાઈ જવાની સંભાવના છે.
- ગંભીર લાગે તો તુરત જ ૧૦૮ એમ્બ્યુલન્સ સેવા બોલાવવી

બાળકોને લૂ લાગી છે તેના લક્ષણ કયા ?

- મો સૂકાઈ જાય
- નબળાઈ આવે, હાથ-પગ નબળા થઈ જાય
- માથામાં ખાડો પડી જાય
- ચામડી ઢીલી પડી જાય
- આંખો સૂકાઈ જાય ને આંખ નીચે ખાડા પડી જાય

૬ મહિના સુધીના બાળકો માટે શું ધ્યાન રાખવું ?

- નિયમિત સ્તનપાન કરાવવું
- પેશાબનું ધ્યાન રાખવું, જો પેશાબ ઓછો થાય તો સ્તનપાન વધુ કરાવવું
- બાળકને સુતરાઉ ઝીણા કપડાંથી જ લપેટવું
- બાળકને ઠંડકવાળા વાતાવરણમાં રાખવું અને થોડાં થોડાં સમયમાં બાળકની તપાસ કરવી

શાળાએ જતા બાળકો માટે શું ધ્યાન રાખવું ?

- બાળકોને તડકામાં રમવા નહીં જવા દેવા
- બપોરના સમયમાં બાળકોને વધુ પાણી આપવું

કિશોર વયના બાળકો માટે શું ધ્યાન રાખવું ?

- વ્યસન ના કરે તેનું ધ્યાન રાખવું
- ઠંડા પીણા ન પીવા
- આરોગ્ય સાચવું આરોગ્યના જાણકાર નિષ્ણાતો આ વાતો સમજાવવા 'સેવા'માં આવેલા ને બહેનોને આ બધી માહિતી આપી. અને પછી એમણે પણ બહેનોને પૂછ્યું કે, તમે આકરા તાપથી બચવા શું કરો છો. વર્ષોથી કામ કરતા બહેનો તો ટપોટપ જવાબ આપવા માંડ્યા. આ રહ્યા એ હાથવગા ઉપાય જે બહેનોએ કહ્યા ને અધિકારીઓ ય કહેવા માંડ્યા તમે તો અમારાં કરતા ય બહું જાણકાર છો.

બહેનોના હાથવગા ઉપાયો પણ જાણીએ

- ડુંગળી અને કેરી ખાવાથી લૂ લાગે નહીં, બાફલો બનાવીને પીએ છીએ.
- સાંજે છાશ-ખીચડી, કઢી-ખીચડી, દાળ-ભાત જેવો હલકો ખોરાક ખાઈએ છે
- વેચનાર બહેનો માથે છત્રી રાખે છે, લારી પર લીલું કપડું બાંધે, અને માથે ભીનું કપડું રાખે છે.
- મહિનામાં ૪-૫ વાર તો કાચી કેરીનું શાક ખાઈએ જ છીએ.
- કામની જગ્યાએ છાશ ને લીંબુનો શરબત બનાવીને પીએ છીએ.
- કાગળકામના બહેનો બુશર્ટ પહેરે છે. માથે ટોપી કે દુપટ્ટો બાંધે છે.
- કાગળનું શોટીંગ કરવા બે ખાટલા પર કપડું બાંધીને વચ્ચે બેસીએ છે.

ઠંડી, ગરમી કે વરસાદ આપણે તો કામ કરવું પડે... પણ બહેનો આપણે આપણા શરીરનું પણ ધ્યાન રાખવું પડશે... આ આકરા તાપમાં તમારું ધ્યાન રાખજો...

Place to Send Subscription :

Shree Mahila SEWA Anasooya Trust

SEWA Reception Centre, Opp. Tilak Baug, Bhadra, Ahmedabad - 380001 (Phone : 255 06 444, 255 06 477)

Please Visit our website : www.anasooya.org Email : mail@anasooya.org, mahilasewatrust@vsnl.net

Printed and Published by NAMRATA BALI on behalf of Shree Mahila SEWA Anasooya Trust and Printed at Printwell, Celler, Deep Appartments, Shahpur Bahai Centre, Ahmedabad - 380 001 and Published from SEWA Reception Centre, Opp. Tilak Baug, Bhadra, Ahmedabad - 380001. Editor - NAMRATA BALI

અનસૂયા

6-5-2019

સેવા રિસેપ્શન સેન્ટર

ટિલક બાગ સામે, ભદ્ર,

અમદાવાદ - 380 001

